

АДАПТАЦІЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ У СФЕРІ ОХОРОНИ ПРАЦІ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО РІВНЯ

ADAPTATION OF UKRAINIAN LEGISLATION IN THE FIELD OF LABOR PROTECTION TO THE EUROPEAN LEVEL

З розвитком сучасних технологій у багатьох сферах господарської діяльності, а також з розвитком суспільства з'являється нагальна потреба у впровадженні сучасних підходів та методів до безпеки праці та здоров'я працівників в процесі їх трудової діяльності. Дана закономірність не викликає будь-яких заперечень, адже законодавство будь-якої країни завжди в певній мірі буде відставати від розвитку технологій та досягнень науки та техніки. Так відбувається тому, що законодавством прописуються та встановлюються вимоги щодо безпеки до вже існуючих засобів виробництва, однак наука не стоїть на місці та постійно розвивається, з'являються нові технології які починають впроваджувати та застосовувати на виробництвах, саме тому законодавство завжди певною мірою відстає від темпів розвитку технологій. Звертаючи увагу на високий технологічний та економічний розвиток країн Європи, ми чітко усвідомлюємо, що ці країни не змогли б досягти такого високого рівня розвитку виробництва без впровадження ефективних систем управління безпекою та здоров'ям працівників на роботі без досконалих систем охорони праці та досконалої нормативної бази. Саме тому ми вважаємо, що варто приділити увагу вивченню та впровадженню європейського досвіду у сфері охорони праці. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, яка була підписана 21 березня 2014 року (економічна частина 27 червня 2014 року), встановила вимоги, щодо змін у сфері безпеки та здоров'я працівників в процесі їх трудової діяльності в Україні. В цьому дослідженні авторами було проаналізовано стан охорони праці в європейських країнах за відповідними показниками. Проведений аналіз дав змогу визначити країни-лідери у сфері охорони праці. Визначивши країни-лідери нами було проведено аналіз їхнього законодавства у сфері охорони праці з метою включення положень які б доповнили законодавство України в цій сфері найкращими європейськими практиками, що в свою чергу допоможе створити ефективну, європейську ризикоорієнтовану систему управління охороною праці в Україні.

Ключові слова: охорона праці, безпека та здоров'я працівників на роботі, законодав-

ство про безпеку та здоров'я працівників на роботі.

With the development of modern technologies in many areas of economic activity, as well as with the development of society, there is an urgent need to implement modern approaches and methods to occupational safety and health of employees in the course of their work. This regularity does not cause any objections, because the legislation of any country will always lag behind the development of technologies and achievements of science and technology to a certain extent. This happens because legislation prescribes and establishes safety requirements for already existing means of production, but science and technology do not stand still and are constantly developing, new technologies appear that begin to be implemented and applied in production, which is why legislation always lags behind to some extent from the pace of technology development. Paying attention to the high technological and economic development of the countries of Europe, we are clearly aware that these countries could not have achieved such a high level of industrial development without the implementation of effective management systems for the safety and health of workers at work. That is why we believe that it is worth paying attention to the study and implementation of European experience in the field of labor protection. The Association Agreement between Ukraine, on the one hand, and the European Union, the European Atomic Energy Community and their member states, on the other hand, which was signed on March 21, 2014 (economic part on June 27, 2014), established requirements for changes in the field of safety and health of employees in the course of their work in Ukraine. In this study, the authors analyzed the state of labor protection in European countries according to the relevant indicators. The conducted analysis made it possible to determine the leading countries in the field of labor protection. Having identified the leading countries, we conducted an analysis of their legislation in the field of labor protection in order to include provisions that would supplement the legislation of Ukraine in this field with the best European practices, which in turn will help to create an effective, European risk-oriented labor protection management system in Ukraine.

Key words: Occupational safety, safety and health of workers at work, legislation on the safety and health of workers at work.

УДК 351.78

DOI <https://doi.org/10.32782/rma2663-5240-2023.38.5>

Артеменко В.В.

аспірант кафедри менеджменту та адміністрування

Національний університет «Чернігівська політехніка»

Постановка проблеми у загальному вигляді. Права людини на безпечні та здорові умови праці передбачені Конституцією України, котра є основним законом України [1]. З цього слід зробити висновок, що проведення реформ в цій сфері є одним із ключових завдань для нашої країни. Ключовою проблемою яку покликаний розв'язати майбутній закон України «Про безпеку та здоров'я праців-

ників на роботі» – це моральна застарілість та досить низька ефективність вже існуючого законодавства у сфері безпеки праці, а саме діючого нині закону України «Про охорону праці», як способу державного управління безпекою та здоров'ям робітників під час здійснення трудової діяльності. Така ситуація спричинена тим, що вже існуюча на сьогодні система управління охороною праці функціонує за «реактивним»

способом коригувальних дій, в той же час реагування на нещасні випадки, котрі вже сталися відбувається шляхом впровадження державою нормативних актів, які визначають методи безпечного виконання тих чи інших робіт. Способи впливу на роботодавців утворені на засадах адміністративного або кримінального покарання за порушення вимог, щодо безпечного виконання робіт. В той же час, міжнародний досвід показує нам, що роботодавець повинен мати змогу бути більш самостійним в процесі вибору найбільш ефективних методів організації безпечного процесу виробництва та безпеки працівників, а також він повинен нести перш за все матеріальну (фінансову) відповідальність за правильність та безпечність зробленого ним вибору. В той же час слід зауважити, що ще одним негативним наслідком державного регулювання правил та методів безпечного для працівників виконання робіт в будь-якій сфері економічної діяльності стало накопичення великого обсягу вже застарілих актів з безпеки та гігієни праці. Слід зауважити, що дані правила не відповідають сучасним вимогам в розробці та впровадженні безпечних методів виконання трудових обов'язків працівників, однак досить часто носять лише формальний характер, що в свою чергу створює додаткові підстави для притягнення роботодавців до відповідальності за недотримання цих правил та вимог.

Проект Закону України «Про безпеку та здоров'я працівників на роботі» було розроблено з метою створення кардинально нової державної системи попередження та запобігання професійним ризикам, під дію яких потрапляють працівники в момент здійснення своєї трудової діяльності, шляхом запровадження на законодавчому рівні України ризикоорієнтованого підходу у сфері організації безпеки та здоров'я працівників, а також з метою імплементації положень Директиви Ради 89/391/ЄЕС від 12.06.1989 про запровадження заходів, покликаних заохочувати до покращення безпеки та охорони здоров'я працівників на роботі [2, с. 1–2].

Метою статті є аналіз стану охорони праці в європейських країнах та Україні за відповідними показниками. Проведений аналіз дає можливість визначити країни-лідери у сфері охорони праці. Визначивши країни-лідери нами було проведено аналіз їхнього законодавства у сфері охорони праці з метою включення положень які б доповнили законодавство України в цій сфері найкращими практиками, що в свою чергу допоможе створити ефективну, європейську ризикоорієнтовану систему управління охороною праці в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Одна з найбільших проблем у сфері безпеки праці та здоров'я працівників в Україні – це застарілий підхід до забезпечення безпечних умов праці. Станом на сьогодні в Україні основну увагу держави та роботодавців сконцентровано на тому, щоб захистити робітників від впливу на них небезпечних та шкідливих виробничих факторів і виникнення ризиків настання нещасних випадків на робочих місцях. Тобто визнається, що ризики наявні, та використовуються методи та засоби захисту працівників. Зокрема, це проявляється у вигляді пільг, зменшення тривалості робочого часу, передчасного виходу на пенсію, забезпечення засобами індивідуального захисту [3, с. 6–9]. Тобто, дана дія є фактично реактивною, а система подолання наслідків є коригуючою. В той же час варто визначити причини через які виникають ризики та небезпеки, та взяти всіх можливих заходів з метою усунення їх на робочих місцях. Тобто, використовувати превентивний, водночас з проактивним підходом, запроваджувати програми запобігання професійним ризикам. Перш за все необхідність системного підходу до вирішення проблем у сфері безпеки праці визначається загально-низьким рівнем безпеки праці в Україні. Необхідною умовою вирішення цих проблем є ефективне управління охороною праці та промисловою безпекою. [4, с. 69–70]. Серйозною проблемою для України є відсутність єдиного комплексного законодавчого та практичного підходу до безпеки, здоров'я та гігієни праці працівників на роботі. Навіть всередині структури з державного нагляду за станом охорони праці, відділи охорони праці та гігієни праці відокремлені один від одного. Ці питання регулюються різними документами, їх вирішують різні категорії інспекторів. Але ж підходи до безпеки та гігієни праці повинні бути комплексними, цілісними, а також системними. Загальні принципи державної політики в галузі охорони праці, які визначено законодавством України, спрямовані на створення належних, безпечних і здорових умов праці, запобігання нещасним випадкам та професійним захворюванням, адаптацію трудових процесів до спроможностей працівника з урахуванням стану його здоров'я [5].

Методологія проведення дослідження. Автори статті використовували у своєму дослідженні наукові статті, інтерв'ю керівника проекту ЄС-МОП «Зміцнення адміністрації праці з метою покращення умов праці і подолання незадекларованої праці», законодавство України та європейських країн сфері безпеки та гігієни праці, базу даних Global

Database on Occupational Safety and Health Legislation, дані з веб-сайтів з метою збору інформації, а також дослідження українських та іноземних вчених, для проведення ефективного та якісного аналізу стану охорони праці в європейських країнах та аналізу законодавства у сфері безпеки та гігієни праці цих країн з метою подальшого впровадження кращих практик у законодавство у сфері охорони праці України.

Дослідження проведена авторами статті складається з 2 етапів. На першому етапі автори провели аналіз стану охорони праці в країнах європейського союзу за наступними показниками:

- кількість випадків виробничого травматизму;
- кількість летальних випадків виробничого травматизму;
- кількість інспекторів праці.

В ході проведення першого етапу дослідження авторами статті було визначено 10 країн-лідерів, які мають найкращі значення зазначених вище показників.

На другому етапі дослідження авторами було проаналізовано законодавство країн-лідерів визначених на першому етапі дослідження, в результаті чого були визначені положення котрі варто включити до національного законодавства України у сфері охорони праці з метою суттєвого підвищення рівня охорони праці в Україні.

Виклад основного матеріалу. Перший етап дослідження. На першому етапі дослідження авторами були визначені країни-лідери Європейського Союзу у сфері охорони праці за показниками описаними вище. За цими ж показниками було проведено дослідження рівня охорони праці в Україні для того, щоб показати як відрізняється рівень охорони праці в Європі та Україні.

Безпека та гігієна праці є життєво важливими складовими гідної праці. Статистика виробничого травматизму має важливе значення для оцінки того, наскільки працівники захищені від небезпек і ризиків, пов'язаних з роботою. Результати першого етапу дослідження наведені нижче.

Таблиця 1

Показники безпеки та гігієни праці в Австрії

Country	Non-fatal occupational injuries per 100'000 workers	Occupational fatalities per 100'000 workers	Inspectors per 10'000 employed persons ▾
Austria	1,417	2.4	0.7

(Джерело: ILOSTAT, 2023) [6]

Таблиця 2

Показники безпеки та гігієни праці в Італії

Country	Non-fatal occupational injuries per 100'000 workers	Occupational fatalities per 100'000 workers	Inspectors per 10'000 employed persons ▾
Italy	1,413	3.4	

(Джерело: ILOSTAT, 2023) [6]

Таблиця 3

Показники безпеки та гігієни праці в Люксембурзі

Country	Non-fatal occupational injuries per 100'000 workers ▾	Occupational fatalities per 100'000 workers	Inspectors per 10'000 employed persons
Luxembourg	1,461	1.7	

(Джерело: ILOSTAT, 2023) [6]

Таблиця 4

Показники безпеки та гігієни праці в Німеччині

Country	Non-fatal occupational injuries per 100'000 workers ▼	Occupational fatalities per 100'000 workers	Inspectors per 10'000 employed persons
Germany	1,505	0.7	1.4

(Джерело: ILOSTAT, 2023) [6]

Таблиця 5

Показники безпеки та гігієни праці в Словенії

Country	Non-fatal occupational injuries per 100'000 workers ▼	Occupational fatalities per 100'000 workers	Inspectors per 10'000 employed persons
Slovenia	1,868	1.9	0.9

(Джерело: ILOSTAT, 2023) [6]

Таблиця 6

Показники безпеки та гігієни праці в Португалії

Country	Non-fatal occupational injuries per 100'000 workers ▼	Occupational fatalities per 100'000 workers	Inspectors per 10'000 employed persons
Portugal	2,260	2.7	0.7

(Джерело: ILOSTAT, 2023) [6]

Таблиця 7

Показники безпеки та гігієни праці в Іспанії

Country	Non-fatal occupational injuries per 100'000 workers ▼	Occupational fatalities per 100'000 workers	Inspectors per 10'000 employed persons
Spain	2,347	1.9	1.1

(Джерело: ILOSTAT, 2023) [6]

Таблиця 8

Показники безпеки та гігієни праці в Бельгії

Country	Non-fatal occupational injuries per 100'000 workers ▼	Occupational fatalities per 100'000 workers	Inspectors per 10'000 employed persons
Belgium	2,314	0.0	0.6

(Джерело: ILOSTAT, 2023) [6]

Таблиця 9

Показники безпеки та гігієни праці в Данії

Country	Non-fatal occupational injuries per 100'000 workers ▾	Occupational fatalities per 100'000 workers	Inspectors per 10'000 employed persons
Denmark	2,565	1.3	

(Джерело: ILOSTAT, 2023) [6]

Таблиця 10

Показники безпеки та гігієни праці у Франції

Country	Non-fatal occupational injuries per 100'000 workers ▾	Occupational fatalities per 100'000 workers	Inspectors per 10'000 employed persons
France	2,931	2.5	0.8

(Джерело: ILOSTAT, 2023) [6]

Таблиця 11

Показники безпеки та гігієни праці в Україні

Country	Non-fatal occupational injuries per 100'000 workers ▾	Occupational fatalities per 100'000 workers	Inspectors per 10'000 employed persons
Ukraine	166	7.6	0.8

(Джерело: ILOSTAT, 2023) [6]

В ході першого етапу дослідження авторами були визначені 10 країн лідерів Європейського Союзу у сфері охорони праці. До цих країн відносяться: Австрія, Італія, Люксембург, Німеччина, Словенія, Португалія, Іспанія, Бельгія, Данія, Франція

Як бачимо в Україні рівень виробничого травматизму, як смертельного так і несмертельного, значною мірою перевищують показники країн-лідерів. В значній мірі причиною таких показників в Україні є недосконалість законодавства у сфері охорони праці. Такий стан речей спричинений через те, що українська система управління охороною праці на всіх своїх рівнях функціонує за «реактивним» принципом коригувальних дій, тобто, реагування на нещасні випадки, котрі сталися відбувається шляхом впровадження державою нормативних актів, які визначають правила безпечного виконання тих чи інших робіт. Однак, міжнародний досвід дає нам зрозуміти, що роботодавець повинен бути більш самостійним під час вибору найефективніших методів організації безпечного процесу виробництва та без-

пеки працівників, а також він повинен нести в першу чергу матеріальну (фінансову) відповідальність за правильність та безпечність такого вибору, а також ефективність обраної ним політики безпеки. Однак, реформування сфери охорони праці в Україні не стоїть на місці. Станом на сьогодні в Україні розроблено законопроект «Про безпеку та здоров'я працівників на роботі» котрий покликаний замінити діючий закон України «Про охорону праці». Проект закону України «Про безпеку та здоров'я працівників на роботі» покликаний докорінним чином змінити сучасний стан охорони праці в Україні та вивести його на кардинально новий європейський рівень.

Результати другого етапу дослідження наведені нижче.

В ході проведення другого етапу дослідження, авторами було проаналізовано законодавство європейських країн-лідерів у сфері безпеки праці, а саме:

– Федеральний закон Австрії «Про безпеку та охорону здоров'я на роботі» (Закон про захист працівників – ASchG) [7];

– Законодавчий декрет Італії 81/2008: Консолідований закон про здоров'я та безпеку працівників [8];

– Кодекс праці Люксембургу (в частині охорони праці) [9];

– Закон Німеччини про впровадження заходів з охорони праці та безпеки для покращення безпеки та здоров'я працівників на роботі (Закон про безпеку та гігієну праці – ArbSchG) [10];

– Закон Словенії з безпеки та охорони праці [11];

– Закон Португалії № 102/2009 про правовий режим сприяння безпеці та гігієні праці [12];

– Закон Іспанії 31/1995 про запобігання професійним ризикам [13];

– Закон Бельгії від 4 серпня 1996 року про благополуччя працівників під час виконання їхньої роботи [14];

– Закон Данії про робоче середовище [15];

– Кодекс праці Франції (в частині охорони праці) [16].

Провівши детальний аналіз законодавства європейських країн у сфері безпеки праці, автори дослідження прийшли до висновку, що законодавство європейських країн у сфері безпеки праці є значною мірою схожим між собою та певною мірою ідентичним. Однак, наявні і певні відмінності. Основні відмінності полягають у тому, за допомогою яких методів держави досягають поставлених перед ними цілей та дотримуються положень директив ЄС. Інакше кажучи, загальні зобов'язання є типовими для всіх держав – членів ЄС. Однак вимоги законодавства країн відрізняються одне від одного в залежності від того, яким чином вони були адаптовані до національної специфіки та національних умов. Тобто, в другому етапі дослідження автори підтвердили позицію Антоніу Жозе Робалу душ Сантуша, керівника проекту ЄС-МОП «Зміцнення адміністрації праці з метою покращення умов праці і подолання незадекларованої праці» [3, с. 4–9]. Також в ході другого етапу дослідження автори проаналізували проєкт закону України «Про безпеку та здоров'я працівників на роботі» та визначили положення проєкту які варто було б переглянути та доопрацювати [17]. Також автори статті надали власні пропозиції для принципової зміни певних статей проєкту. Врахування даних змін дозволить певною мірою покращити існуючий стан охорони праці в Україні після прийняття даного закону.

Перш за все варто звернути увагу на виконанні робіт підвищеної небезпеки [18]. В проєкті закону «Про безпеку та здоров'я праців-

ників на роботі» в статті 11 «Спеціальні умови виконання робіт підвищеної небезпеки», зазначено, що у випадках коли цього вимагають характер і ступінь небезпеки робіт, виконання яких пов'язане з об'єктивно вищим ризиком впливу небезпечних та шкідливих професійних факторів на життя і здоров'я працівників (роботи підвищеної небезпеки), такі роботи можуть виконуватися лише за наявності щонайменше однієї з таких умов:

1) встановленого регулятором договору страхування життя, здоров'я та працездатності працівників, які виконують роботи підвищеної небезпеки, за класом страхування 1, визначеним статтею 4 Закону України «Про страхування» (Law of Ukraine on Insurance, 2023); або

2) дозволу на виконання робіт підвищеної небезпеки, отриманого відповідно до цієї статті, або зареєстрованої декларації відповідності.

Отже тут ми бачимо, що в проєкті закону одночасно пропонується і європейський підхід до виконання робіт підвищеної небезпеки, який проявляє себе у страхуванні працівників від нещасних випадків на виробництві, так і нині діючий, який полягає в отриманні дозволів на виконання робіт підвищеної небезпеки. Варто зауважити, що сама по собі дозвільна система вже давно застаріла і не є ефективною, про що ясно свідчить перший етап даного дослідження. З першого етапу дослідження чітко видно, що кількість нещасних випадків в Україні значною мірою вища в порівнянні з країнами Європи. Страхування працівників – це дійсно дієвий підхід до виконання робіт підвищеної небезпеки, в той час коли дозвільна система – це корупційні ризики та пережитки радянської епохи. Як приклад в Німеччині звичне для нас поняття, як «дозвіл на роботи підвищеної небезпеки» виглядає по-іншому, а дозвільної системи у сфері охорони праці як такої взагалі немає. Під дозвільною системою в Німеччині мають на увазі саме процес видачі ліцензій на право вести будь-яку господарську діяльність. Ліцензія в Німеччині отримується на платній основі, а термін її дії становить п'ять років. Після її отримання кожне підприємство, яке виконує роботи підвищеної небезпеки, зобов'язане самостійно розробити внутрішню систему видачі дозволів на виконання робіт підвищеної небезпеки або на експлуатацію того чи іншого виду обладнання. Вважаємо за потрібне виключити вимогу щодо отримання дозволів на виконання робіт з підвищеної небезпеки з проєкту закону, адже вона давно вже є неефективною та має корупційні ризики.

Ще одним застарілим підходом та певним «пережитком» радянської епохи сміливо можна вважати атестацію робочих місць за умовами праці. Так ч. 3 ст. 10 проекту закону передбачає, що проведення атестації робочих місць/зон за умовами праці є обов'язковим у випадках, коли законодавством або колективним договором, угодою прямо встановлено її проведення для відповідних виробництв, робіт, професій, посад, показників та/або коли забезпечення певних гарантій особи та/або набуття нею права на пільги і компенсації визначається законодавством у прямій залежності від результатів такої атестації. Сама по собі атестація робочого місця передбачає виявлення шкідливих факторів (шум, пил, вібрація і т.ін.) на робочому місці, значення яких перевищують встановлені норми та завдають шкоди здоров'ю. На перший погляд може здаватися, що це сприяє виявленню та усуненню шкідливих факторів. Однак варто розуміти, що роботодавцю, з економічної точки зору, значно вигідніше надати працівнику компенсацію передбачену законодавством за роботи у шкідливих умовах праці (доплати до заробітної плати, додаткові дні відпустки і т.д.), ніж усунути шкідливі фактори виробництва, адже досить часто для того, щоб усунути шкідливі фактори потрібно переобладнати підприємство, придбати більш безпечно обладнання і т.ін. Зважаючи на це, значно доцільніше буде відійти від практики надання компенсацій працівникам за шкідливі умови праці, а натомість визначити на законодавчому рівні, обов'язок роботодавця вжити дії щодо усунення, шкідливих факторів після їх виявлення в результаті проведення атестації робочого місця, а у випадках коли це неможливо привести їх значення до нормативних та безпечних для людини. Аналізуючи законодавство європейських країн, авторами дослідження не було виявлено практики видачі компенсацій за роботу у шкідливих умовах праці, тому виникає питання для чого «тягнути» стару систему у нове законодавство України.

Як бачимо з першого етапу дослідження, одним із індикаторів стану охорони праці є кількість інспекторів праці на 10000 працюючих осіб. Як бачимо за цим показником Україна не відстає від країн-лідерів і має приблизно таку ж кількість інспекторів як і країни-лідери, а в деяких випадках Україна навіть перевершує країни-лідери за цим показником. Однак виникає питання, чому при такій ситуації ми маємо такий високий рівень виробничого травматизму? В частині законодавства на це питання ми відповіли, що в Україні станом на зараз залишаються діючими старі та неефективні підходи до охорони праці, що в свою

чергу спричиняє високий рівень виробничого травматизму, а от що стосується інспекторів праці котрі покликані слідкувати за станом охорони праці на підприємствах, то тут не все так однозначно.

По-перше, інспектори праці певною мірою «сковані» нинішнім законодавством України, вони не мають права відвідувати підприємства у будь-який час доби, а також повинні заздалегідь попереджати про свої перевірки. Зрозуміло, що такі перевірки не будуть мати достатнього ефекту, а досить часто несуть лише формальний характер, адже роботодавець знаючи що до нього прийде перевірка просто виводить з експлуатації обладнання, котре є небезпечним для працівників на час перевірки, а після перевірки те саме обладнання продовжує свою роботу. Так і виходить, що перевірки по факту є, а по своїй суті несуть лише формальний характер.

По-друге, досить часто виникає питання щодо компетентності інспекторів праці, це в свою чергу пов'язано недостатнім фінансовим забезпеченням та відсутністю конкуренції за місце на посаді інспектора, адже бажаючих працювати за недостатню зарплатню, досить мало. Однак, зважаючи на низький рівень зарплат інспекторів праці в Україні, розуміємо що це в свою чергу тягне за собою корупційні ризики під час здійснення перевірок інспекторами.

Зважаючи на все перераховане вище, можемо сміливо констатувати, що гідний рівень стану охорони праці – це мета яка потребує комплексного підходу до її вирішення і розглядати її потрібно в комплексі з соціальними, економічними, політичними та іншими складовими громадського життя. Адже безпека праці повинна бути складовою праці, а не її додатком.

Висновки. Отже, зробивши детальний аналіз проекту закону України «Про безпеку та здоров'я на роботі» та законодавства європейських країн, можемо стверджувати наступне:

– проект закону в значній мірі відповідає директивам МОП та європейському досвіду у сфері безпеки праці. Okремо варто зазначити, що в проекті передбачений перехід від «реактивних» до «проактивних» способів управління охороною праці. Так функціонування системи управління охороною праці згідно проекту закону базується на принципах уникнення небезпечних та шкідливих професійних ризиків, що є кардинально новим підходом до охорони праці в Україні.

– в той же час спостерігається певна «нерішучість» законотворців в процесі остаточного переходу від пострадянської системи управління охороною праці до сучасної європей-

ської. Це перш за все прослідковується в тому, що в проєкті закону лишили дозвільну системи виконання робіт підвищеної небезпеки та атестацію робочих місць за умовами праці. Дані підходи до охорони праці вже давно застаріли і є неефективними, а також лиши заважають роботодавцям ефективно створювати безпечні умови праці.

Усвідомлюємо, що перехід від пострадянського підходу до охорони праці безпеки до європейського запровадити в Україні буде не легким завданням, адже це потребує зміни як законодавчої складової у так і зміни менталітету суспільства по відношенню до охорони власної безпеки в процесі трудової діяльності. Розуміємо, що європейські принципи та підходи до безпеки праці є новими для України, адже вся стара система формувалася та розвивалася на тому, що були запроваджені лише коригувальні дії, тобто, реагування на нещасні випадки відбувалось вже після їх настання. В результаті чого впроваджувались правила та правила які встановлювали вимоги до роботодавців, щодо недопущення подібних випадків. Європейські підходи до охорони праці побудовані кардинально іншим чином. В Європі роботодавці повинні оцінити всі ризики, обдумати їх, поставити собі питання – А що може піти не так? А після цього взяти всіх можливих заходів для того щоб нещасні випадки не траплялися. Даний підхід є кардинальним кроком вперед для України та її роботодавців, а для змін потрібен час та багато роботи.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 21.11.2023).
2. Пояснювальна записка до Проєкту Закону України «Про безпеку та здоров'я працівників на роботі» від 17. жовт. 2023 р. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/42995> (дата звернення 21.11.2023).
3. Антоніо Хосе Робало душ Сантуш. Існують різні бачення того, як досягти мети, але в українців одна мета. *Охорона праці*. 2018. № 4. С. 6–9.
4. Швагер Н.Й., Заїкіна Д.П. Аналіз систем менеджменту зарубіжних країн. *Вісник Криворізького національного університету*. 2016, № 41. С. 69–73.
5. Грищук М.В. Нормативно-правове регулювання охорони праці в Україні: реалії та перспективи.

Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Закон». 2012 № 2(6).

6. ILOSTAT International Labor Organization : веб-сайт. URL: <https://ilostat.ilo.org/topics/safety-and-health-at-work/> (дата звернення 21.11.2023).
7. Österreichisches Bundesgesetz „Über den Arbeiterschutz“ (Arbeitnehmerschutzgesetz – ASchG) від 1994р. URL: <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10008910>. (дата звернення 21.11.2023).
8. D.Lgs. 81/2008: Testo unico sulla salute e sicurezza dei lavoratori від 2008 р. URL: <https://www.vegaformazione.it/h/dlgs81-2008-h1.html?idph=1>. (дата звернення 22.11.2023).
9. Lëtzebuerger Aarbechtsgesetz. URL: <https://legilux.public.lu/eli/etat/leg/code/travail/20230915> (дата звернення 20.11.2023).
10. Das Gesetz „Über die Durchführung arbeitsschutzrechtlicher Maßnahmen zur Verbesserung der Sicherheit und Gesundheit der Arbeitnehmer bei der Arbeit“ (Arbeitsschutzgesetz – ArbSchG) від 7 септ. 1996 р. URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/arbschg/BJNR124610996.html>. (дата звернення 22.11.2023).
11. Zakon Slovenije “O varnosti in zdravju pri delu”. від 24 трав. 2011 р. URL: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO5537> (дата звернення 21.11.2023).
12. Lei de Portugal n.º 102/2009 “Sobre o regime jurídico da promoção da segurança e saúde no trabalho”. URL: https://www.pgdlisboa.pt/leis/lei_mostra_articulado.php?nid=1158&tabela=leis (дата звернення 20.11.2023).
13. Ley Española 31/1995 “De prevención de riesgos laborales” від 10 лист. 1995 р. URL: <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-1995-24292> (дата звернення 21.11.2023).
14. Das belgische Gesetz „Über das Wohlbefinden der Arbeitnehmer während ihrer Arbeit“ від 4 септ. 1996 р. URL: <https://www.unia.be/de/gesetzgebung-empfehlungen/gesetzgebung/gesetz-vom-4-august-1996-ueber-das-wohlbefinden-der-arbeitnehmer#> (дата звернення 22.11.2023).
15. Den danske arbejdsmiljølov. URL: <https://danskelove.dk/arbejdsmiljo/C3%B8loven> (дата звернення 22.11.2023).
16. Code du travail français. URL: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006072050/. (дата звернення 20.11.2023).
17. Проєкт Закону України «Про безпеку та здоров'я працівників на роботі» від 17 жовт. 2023 р. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/42995> (дата звернення 21.11.2023).
18. Перелік робіт з підвищеною небезпекою від 26 січ. 2005 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0232-05#Text> (дата перегляду 21.11.2023).